

Was Hadar Goldin Killed by the IDF on Purpose? What is the Hannibal Directive and is it Ethical?

Hannibal Directive

Rabbi Efrem Goldberg

Rabbi Efrem Goldberg
Boca Raton Synagogue

Israeli army employed 'Hannibal Protocol' to prevent officer's abduction

Military inquiry concludes First Lt. Hadar Goldin likely died in ambush near tunnel entrance

The death of First Lieutenant Hadar Goldin on Friday was a key moment in Israel's Gaza operation. Three weeks into the fighting and 75 minutes after what was supposed to be a three-day ceasefire brokered by the US and UN took hold, a gun battle between Israeli troops and Hamas militants near an entrance to a tunnel in the Southern city of Rafah shattered the calm. The shootout, and the subsequent discovery that squad commander Goldin was missing, drove commanders in the field to issue the order to enact the "Hannibal Protocol," a directive that calls for the massive use of force in an effort to rescue a captured soldier, even at risk to the soldier's life.

An IDF inquiry into the incident has concluded that Goldin was likely killed in the original gun battle, alongside his company commander Maj. Benaya Sarel and communications officer, Staff Sgt. Liel Gidoni. But immediately after the fire exchange, when no trace of him could be found, forces on the ground had to assume that he had been dragged by the militants into the network of tunnels dug under Gaza and thus they issued the order, unleashing massive firepower by tanks, artillery and fighter jets onto the area. The firestorm, aimed to prevent Hamas from obtaining a live soldier who it could then use as a bargaining chip. Alongside the bombardment of Rafah, the IDF sent an entire battalion into the area to search for additional tunnel shafts and isolate the area where Goldin was thought to be, blocking all access routes to and from it.

IDF sources told *Haaretz* that senior IDF commanders ordered the Hannibal Protocol implemented in full. But added that the troops did not manage to obtain any concrete information as to Goldin's fate. His death was eventually announced by the army Saturday night, stating he had been killed in action, with army spokesman Lieutenant Colonel Peter Lerner saying he had been identified by his DNA.

"We don't know if he was alive and wounded, or dead at this time. Only in the aftermath, with the forensic investigation, were we able to conclude that he was killed," Lerner said. "He was identified by his DNA There was enough to determine that he had been killed and to carry out a burial."

The inquiry also revealed that contrary to earlier reports, the militants did not detonate a suicide vest.

A senior General Staff officer told *Haaretz's* Gili Cohen he didn't know what became of the Hamas cell that captured Goldin.

Palestinians inspect the wreckage of a building following an Israeli strike in the southern Gaza town of Rafah, on August 2, 2014

According to Palestinian medical reports, over 130 Palestinians were killed in the Israeli bombardment of Rafah and clashes were still taking place in the city four days later.

Though Hamas at first claimed success at kidnapping an Israeli soldier -- a long-time goal of theirs -- it quickly changed its tune when it became clear that world opinion was highly critical of its violation of the truce, and began claiming it had no knowledge of such an attempt.

goldin

Hannibal Directive

The Hannibal Directive (Hebrew: נוהל חניבעל) (or "Hannibal Procedure" or "Hannibal Protocol"^[1]) is a secret directive of the Israel Defense Forces with the purpose of preventing Israeli soldiers being captured by enemy forces in the course of combat. Israel has with several notable exceptions adhered to the principle of not negotiating with what it considers terrorists and this especially in hostage situations. This policy led to some notable successes, such as Operation Entebbe but also to loss of human life, as in the Maalot Massacre. In cases where Israeli soldiers were captured and no military solution was found, Israel was forced to negotiate with the captors about an exchange of prisoners. On several occasions this led to a highly controversial release of hundreds or even thousands of convicted or suspected terrorists in Israeli captivity.

IDF Chief of Staff Benny Gantz in a training exercise where the forces practiced a soldier abduction scenario. Addressing the IDF's operations forum, Ganz stated that the directive does not allow for a soldier to be killed in order to prevent his abduction.

The order, drawn up in 1986 by a group of top Israeli officers, states that at the time of a kidnapping the main mission becomes forcing the release of the abducted soldiers from their kidnappers, even if that means injury to Israeli soldiers. It allows commanders to take whatever action is necessary, including endangering the life of an abducted soldier, to foil the abduction. However it does not allow for a soldier to be killed in order to prevent his abduction, according to the IDF chief of staff, Benny Gantz.^[1]

The Hannibal Directive: Why Israel risks the life of the soldier being rescued

For 17 years, the dramatically named directive, one of the most controversial orders in Israeli military history, remained a secret. When it was made public, it got surprisingly little backlash.

By Anshel Pfeffer | Aug. 3, 2014 | 10:22 PM

Tweet 0

The Israel Defense Forces' murky procedure for preventing one of its soldiers falling into enemy hands has an appropriately dramatic name: the Hannibal Directive. But the name for the highly controversial and often misunderstood order was, in fact, chosen at random by an IDF computer almost three decades ago.

The Hannibal Directive was originally drafted in mid-1986 by Yossi Peled, who had just begun his five-year stint as head of the IDF's Northern Command – just months after Hezbollah captured two IDF soldiers in southern Lebanon. Peled clarified the procedures to be used in the first minutes and hours after a possible abduction, when commanders in the field believe a soldier may have been taken by the enemy. The original order, drafted together with Northern Command's operations officer Colonel Gabi Ashkenazi (who would become IDF chief of staff) and intelligence officer Colonel Yaacov Amidror (later National Security Advisor) stated that "in case of capture, the main mission becomes rescuing our soldiers from the captors, even at the cost of hitting or wounding our soldiers." The directive was drafted without seeking legal advice.

Recent reports in the international media suggest that the directive is tantamount to ordering the captured soldier to be shot in order to prevent him being taken prisoner; rather, it is the suspension of safety procedures which normally prohibit firing in the general direction of an IDF soldier, specifically firing to stop an escaping vehicle.

The original order mentioned using light-arm fire, particularly selective sniper fire, to hit the captors or stop their vehicle – "even if that means hitting our soldiers. In any case, everything will be done to stop the vehicle and prevent it from escaping."

Over the years the directive has been open to different interpretation: the limited interpretation included only firing at the vehicle's tires, while the expanded version could even include attack helicopters.

On Friday morning, when the IDF still believed that Lieutenant Hadar Goldin may have been taken alive by Hamas into an attack tunnel beneath Rafah in the southern Gaza Strip, the Hannibal Directive was activated to its most devastating extent yet – including massive artillery bombardments and air strikes on possible escape routes. At least 40 Palestinians were killed in Rafah.

For 17 years, the Hannibal Directive, one of the most controversial orders in Israeli military history, remained a secret – though it was widely known and hotly debated among many thousands of regular and reserve soldiers. Not everyone accepted it. Some battalion commanders refused to pass on the directive to their troops. Other soldiers and officers sought guidance from educators and rabbis and even informed their commanders they would refuse to carry out such an order putting their friends' lives in danger. But the Hannibal Directive, in various versions, remained. In 2003, following a letter by a doctor to Haaretz, who wrote that he heard of the directive during his reserve service, the military censorship allowed it to come to light.

Despite the controversy and furious media debate that ensued, there was no public backlash against the IDF. It seemed that many Israelis understood there was a necessity for such an order. That putting an Israeli soldier's life at risk was a reasonable measure to take in order to prevent him falling into the hands of Hamas or Hezbollah.

There were a number of reasons for this acceptance. The first was that for decades Israel has not faced enemy armies of nation-states on the battlefield. When IDF soldiers have fallen in the hands of Palestinian or Lebanese organizations, they have not been treated as prisoners of war; they are denied regular Red Cross visits, proper medical attention and notifications of their families. Instead, their families were forced to go through long years of uncertainty, in many cases to learn at the end their sons had been killed in action and their bodies snatched.

Secondly, because of the disparity between the number of Palestinian prisoners held by Israel and the handful of Israeli soldiers ever captured, exchanges have always been lopsided. The most recent of these exchanges was the Gilad Shalit deal, when Israel exchanged 1,027 Palestinian prisoners – many of them convicted killers – for a lone sergeant, who had spent over five years in Hamas captivity. Following the Shalit capture, there was criticism within the IDF that cannon fire had not been used to prevent Shalit being spirited into Gaza, only machine-guns.

Perhaps the most deeply engrained reason that Israelis innately understand the needs for the Hannibal Directive is the military ethos of never leaving wounded men on the battlefield, which became the spirit following the War of Independence, when hideously mutilated bodies of Israeli soldiers were recovered. So Hannibal has stayed a fact of military life and the directive activated more than once during this current campaign.

In a Haaretz interview in 2009, Brigadier-General Moti Baruch spelled out with uncommon frankness the significance of the Hannibal Directive. It is, he said, "unequivocal" and applies "at every level, beginning with the individual soldier."

The message, according to Baruch, is that "no soldier is to be captured, and that is an unambiguous message. In the end, an incident like this is first and foremost an encounter with the enemy; you must think about the enemy before the capture soldier. Of course ... you might endanger the abducted soldier, but not only him. You are not just in the midst of an abduction situation; you are also in the midst of an encounter with the enemy."

Despite the unequivocal nature of the order, senior officers have from time to time felt the need to curb some more drastic orders by field commanders. Such was the case when a battalion commander in the Golani Brigade, before leading his soldiers into the Gaza Strip during Operation Cast Lead in early 2009, told them: "No soldier of Battalion 51 will be taken captive. At no price and under no circumstances – even if that means blowing (himself) up with a grenade along with those who want to take him."

In November 2011, speaking to a forum of all the senior IDF field commanders, Chief of Staff Lieutenant General Benny Gantz felt the need to emphasize that the Hannibal Directive does not allow soldiers firing directly at their captured comrade to prevent him falling prisoner alive.

If the events of the last few weeks prove anything, it's that the issue of missing and captured IDF soldiers remains as traumatic as ever for both the IDF and the Israeli public. There seems little doubt that the Hannibal Directive will remain in effect, though as part of the lessons it will surely learn from Operation Protective Edge, the IDF will have to make it perfectly clear to its commanders and officers whether that includes devastating bombardments of possible escape routes through civilian areas.

Hannibal Directive is the beginning of fascism in Israel

Op-ed: Protocol promoting idea that a soldier's life is expendable for good of state is one manifestation of growing fascism, fed by Benjamin Netanyahu.

Uri Arad

Published: 08.12.14, 15:01 / [Israel Opinion](#)

Eitan, the officer who didn't hesitate to enter a Hamas tunnel in an attempt to rescue Hadar Goldin, is worthy of praise despite the fact that he acted against orders. His act of determination to implement the moral code taught to generations of soldiers showed that some still believe that no soldier should be left behind.

Entirely opposite in intent, were the IDF's actions in Rafah that were more or less to achieve the same goal, but through the means of the 'Hannibal Directive'. Though it has never been confirmed by the military or any official member of the political echelon, numerous reports in the media say that the protocol calls for preventing the capture of a kidnapped soldier even at the risk of his life.

Professor Asa Kasher has been interviewed by the media several times since Goldin's death, and he has expressed severe doubt of the definition of the 'Hannibal Directive' as preventing capture at any and all cost. According to Kasher, the directive is indeed meant to try to foil attempts at capturing a soldier, but most certainly not by putting the captured soldier in danger.

If fact, the exact opposite is true, according to the professor. He says that it's better for a soldier to be captured than killed and that the goal of the directive is to avoid future political maneuvers to bring the soldier back home. As such, the order is unfounded and grossly immoral.

The bare truth is that the interpretation of the protocol is "Moralis was equally correct". As depicted in the reports, the directive promotes the idea that a soldier being captured is "unacceptable under any and all circumstances".

Hannibal Directive: Ethical Mandate or Myth Altogether? — Rabbi Efraim Goldberg

Even if Asa is right about the intent of the directive, the practical interpretation of the procedure is that the capture of a soldier should be prevented even at the risk of his life, constituting a breach of trust towards the soldier and his family and the renunciation of the state from its obligation to do everything to keep its soldiers alive.

There are no parents who would prefer their son's death over his capture. An attempt to prevent a soldier's capture at the cost of his life is a moral crime based on a fascist view of the world, showing preference to the country over the individual. It's true that the individual risks his life to protect the country, but he does this with confidence that the country will do everything in order to bring him or her home safely and most certainly without putting a gun at his back.

As someone whose plane fell in the Yom Kippur War and spent time as a prisoner in Egypt, I can testify that the assumption that the government will do everything to bring its soldier's home alive was an indisputable axiom. The 'Hannibal Directive' represents a radical change from this way of thinking that propped up the value of human life.

Even if this is not the stated intention of the protocol, the manner in which it is presented and apparently carried out explicitly indicates the reversal of these key values. No longer is the sanctity of the life of the individual important. Now, in place of the government serving its citizens, it is the citizens who are forced to pay with their lives in order to serve the interests of government. This is simply called fascism.

The extreme right still hasn't come to power, but there's no doubt that this fascist world view has captured the hearts of many. Israeli society succumbs to radicalism quickly when acts of racism, silence, incitement, exclusion of minorities, and violence against Arabs and leftists are commonplace.

The burning of Mohammed Abu Khdeir while still alive and the boycott of Israel Prize laureate Gila Almagor for daring to his family should disturb the sleep of every Israeli who still has some connection with his conscience. Under these circumstances, it is no surprise that the Hannibal Directive passes without raising any doubts.

These things do not happen in a vacuum. Today the dominant discourse in Israel belongs to people with an extreme, nationalist worldview and the responsibility for this rests primarily with Prime Minister Benjamin Netanyahu. This shift in Israeli society is happening under his watch and his contributions have been many and significant throughout the years of his leadership.

His flattery of fascist rabbis, his path of de-legitimization against the left who's "forgotten what it means to be a Jew", his vanity and arrogance toward Mahmoud Abbas, his continuing support of settlement construction and racist legislation, his tireless use of techniques of fear and his failure to unequivocally condemn manifestations of racism, violence and fascist ideas, allow them to bloom and blossom.

I would like to think that Netanyahu himself is not a fascist in his consciousness and behavior which, at least in part, is due to his natural instinct to ensure his political survival. However, one day soon he may find that he can no longer control the flames threatening to burn down Israeli democracy.

Col. Bentzi Gruber is Vice Commander (reserves) of Division 252, an armored division of 20,000 soldiers. As an entrepreneur, he has established Internet startups, been a real-estate developer and initiated biotech research. He is founder of “Chesed In The Field,” a non-profit that brings together IDF reservists and chronically ill and disabled children for special events throughout the year instilling the values of community and social responsibility in the hearts of thousands of soldiers. Col. Gruber also established “Ethics in the Field” to shatter myths and present the facts missing in today’s discussion of Israeli counter terrorism.

A graduate of Yeshivat Har Etzion and the Jerusalem Institute of Technology (Machon Lev), Col. Gruber received a PhD from the The International University of Business and Law (London). He serves on the boards of Yeshivat Har Etzion and Ohr Torah Stone, and the ethics committees of the Eitanim and Kfar Shaul Hospitals and has spoken at national conferences, community events, synagogues, military academies, college campuses, and middle and high schools around the world.

“It’s a myth, there is absolutely no such thing as the Hannibal Directive that calls for killing the captured soldier.” *— Col. Gruber*

Hannibal Directive: Ethical Mandate or Myth? — Col. Gruber

R’ Rafi Peretz (born 1956) is the Chief Military Rabbi of the Israel Defense Forces, succeeding Rabbi Avichai Rontzki in mid-2010.

Prior to being promoted to the rank of brigadier general, Peretz was the head of the Otzem Pre-Military Academy in Yated, which was relocated from Bnei Atzmon, where he established it in 1993 and a major (reserves) in the Israeli Air Force, where he served as a helicopter pilot.

“We must do absolutely everything to avoid a soldier being captured. Of course we don’t shoot directly at the soldier, but the concerns of the Tzibbur come first and we would bomb a car he is in.”

"נוהל חניבעל" על פי ההלכה

ראשי פרקים

- א. הריגת החייל החטוף
 - 1. אין דוחין נפש מפני נפש
 - 2. האם החייל החטוף הוא רודף?
- ב. האם מותר לחייל החטוף להתאבד?
 - 1. האיסור לאבד עצמו לדעת
 - 2. התאבדותו של שאול המלך
 - 3. התאבדות לחצלת נפשות רבות
 - 4. מחלוקת הרב נריה ורוב גורן

בשנות ה-80 של המאה הקודמת התפתח בצה"ל נוהל התמודדות עם חטיפת חייל, הידוע בכינויו "נוהל חניבעל", ולפיו יש לפעול מיידית ובכוח למניעת החטיפה, גם אם יש חשש לפגיעה בחטוף. הדבר נקבע בשל החשש שמה ח"ו יהיה בידי אויבנו חייל חטוף, והם יצלו את עצמם לעסקת חילופי שבויים שבה ישוחררו רוצחים רבים, שעתידים לשוב ולרצוח אזרחים רבים.

הנוהל לא זכה לדיון מספק, צבאי או הלכתי; דובר צה"ל מעולם לא פרסם את פרטי הנוהל, ולטענתו חלק מהנוהל כבר בוטל.¹ עם זאת מהתנהלות צה"ל בעשור האחרון נראה לא פעם שפעלו לפי נוהל זה. היעדרו של דיון מסודר בנוגע לנוהל גם הביא לאמירות שהקצינו אותו יתר על המידה.

א. הריגת החייל החטוף

1. אין דוחין נפש מפני נפש
 אחד משלושת האיסורים שאינם נדחים מפני פיקוח נפש הוא איסור רציחה. מקור אחד לכך במשנה אהלות (ז,ו) ולפיו תינוק שיצא לאוויר העולם והוא מסכן את אמו, יצא רובו אין נוגעין בו, שאין דוחין נפש מפני נפש. הגמרא בסנהדרין (עד,א) מנמקות זאת בסברה מוסרית: "מי יימר דדמא דידך סומק טפי דלמא דמא דהוא ברא סומק טפי". רש"י הרחיב את הסברה: "שלא התיר הכתוב אלא משום חביבות נפשו של ישראל לחקב"ו, וכאן - שיש אבוד נפש חבירו - לא ניתן דבר המלך לחיות, שצוה על הרציחה".² לכאורה, מסברת "מאי חזית" עולה שאם האדם השני ממילא עתיד למות, מותר להורגו כדי להיצל. במקרה מעין זה עסקת התוספתא (תרומות (לברמן) ז,ב):

1. במאמרו של עמוס הראל ("הארץ" 8 במאי 03) נמסר בשם דובר צה"ל שהפקודות קובעות שיש לעשות ככל הניתן, רבות הפעלת אש, כדי לעצור את החוטפים ולחלץ את החטופים, למעט ירי שבימי בודדות או קרוב לוריא למותו של חטוף. על הנהל עצמו, ראו עוד: שרה ליבוביץ-ד, "דילמת השבוי" ("הארץ" 20 במאי 03); טל לב-רם ועקיבא נוביק, בשם אליהו מרטי ברוך: "ימנעו חטיפות גם אם החיילים יפגעו" (ליצ"א אוו ליון, 26 בנובמבר 09); עידו יוסף, "לפצץ רימון, ובלבד שלא יתחטפו" (News1.co.il 25 בינואר 09); אסא כשר, "בוצע יעופרת יצוקה" ותרות המלחמה הצודקת" (תכלת 35, אבי תשס"ט).

סיעה של בני אדם שאמרו להם גוים: "יתנו לנו אחד אחד מכם ונהרגו, ואם לאו הרי אנו הורגין את כולכם" - יהרגו כולן ואל ימסרו להן נפש אחת מישראל. אבל אם יחדו לחם, כגון שיחדו לשבע בן בכרי, יתנו להן ואל יהרגו כולן.
 בתלמוד הירושלמי (תרומות פ"ח ה"י) נחלקו ריש לקיש ורבי יוחנן האם היתר במקרה "כגון שיחדו לשבע בן בכרי", מתייחס לאדם שנידון למוות או לאדם שהגויים ציינו את שמו בפורש. להלכה, פסק הרמב"ם (הל' יסודי-התורה ה"ה) כריש לקיש, שרק כאשר האדם שהגויים מבקשים חיוב מיתה, מותר למסור אותו להם; אבל אם אינו חייב מיתה - יהרגו כולם ולא ימסרו את האחד.²

וקשה: הלוא הסברה של "מאי חזית" אינה שייכת כאשר אותו אדם ממילא עתיד למות בכלל כולם? עמד על כך בכסף-משנה שם:
 ואפשר לומר דסבירא ליה לריש לקיש, שמה שכתוב דשפיכות דמים "סברא הוא" - אינו עיקר הטעם. דקבלה היתה בידם דשפיכות דמים יהרג ואל יעבור, אלא שתנו טעם מסברא להיכא דשייד. אבל אין הכי נמי, דאפילו היכא דלא שייד האי טעמא, הוי דינא הכי דיהרג ואל יעבור.

הרב שאול ישראלי (עמוד-הימיני סי' טז פי"ד) ביאר, שבשפיכות דמים נהוג דין ייחג ואל יעבור "מצד חומר העבירה כשלעצמה". ולפי זה, כשם שאיסורי עריות ועבודה זרה אינם נדחים מפני פיקוח נפש גם כשאין בהם פגיעה באדם אחר, כך גם איסור רציחה - עם חומרת העבירה מצדיקה מסירות נפש, ולא רק בגלל הפגיעה באדם אחר.³ כלל זה הרחיב הרב ישראלי במקום אחר, שוב על פי התוספתא: "כשם שאין דוחין נפש מפני נפש, כך אין דוחין נפש אחת מפני נפשות הרבה".⁴

לפי זה יש להבין ש"אין דוחין נפש מפני נפש" מפני חומרת מעשה הרצח, וגם אם הריגת החייל החטוף תביא להצלת אנשים רבים, עדיין אסור לרוצחו ו"יהרג ואל יעבור".

2. האם החייל החטוף הוא רודף?
 האם לחייל החטוף יש דין "רודף", שכן בגללו עתידים להיחרג אנשים אחרים רבים? ברור שישנם שני הבדלים בולטים בין החייל החטוף לבין אדם הרודף אחרי חברו לחורגו: החייל אינו מתכוון לפגוע באיש, וכך הוא פסיבי לחלוטין ואינו עושה כל פעולת רדיפה. המקור לדיון בנושא זה מצוי במשנה באהלות שהוזכרה לעיל (ז,ו):

- 2. הרמ"א (נייד קנ"א) הביא את שני הדעות בלשון "יש אומרים". לכאורה, קושייתנו לעיל, שאותו אדם ממילא עתיד להיחרג, היא על שתי הדעות: מדוע כשלא ייחדו אדם מסוים, לכייע אסור למסור אחד מהם, אע"פ שאם יהרגו את כולם גם הוא עתיד להיחרג בהכרח?
- 3. העיר לי מו"ר הרב שמואל אריאל שודאי עם תוצאת הרצח מהווה חטוף, ולא רק חומרת האיסור כשלעצמה. לעניין יש להבין שבאיסור לרצוח יש שני צדדים: פעולת הרצח והתוצאה החמורה של המוות, ועליו להתחשב בשני השיקולים. התבונה בין השיקולים באה לידי ביטוי בכך שבמניעת הצלה נפסק כרבי עקיבא, שיחיד קודמים לחי חבד"ו (ב"מ סב,ו) וראו משפט-כחן סי' קמד אות טו, ואילו באיסור רצח נפסק שיחיד ואל יעבור".
- 4. "הצלת רבים מול מנעם" בהתמטות בנין, תחומין ד, עמ' 139. אמנם, יש לחלק בין הצלת כלל ישראל לבין הצלת רבים (ראו: הראי"ה קוק, משפט-כחן, סי' קמג; קמד; קמח). אך לעניין חלוקה זו אינה שייכת לעניינו, משני סיבות: ראשית - הריגת השבוי אינה להצלת "כלל ישראל", אלא אנשים בודדים; ושנית - עניינו של הראי"ה קוק בהיתר להצלת כלל ישראל, ולא בהריגת אחרים להם כן, וכן מובא במשפט-כחן סי' קמד (עמ' שלא). ועיי' בהרחבת דיון זה אצל פרופ' נחום רקובר, מסירות נפש - הקרבת היחיד למען הרבים, עמ' 165-161 (וראו גם מאמרו בהתומין טז עמ' 211-232: כלל ישראל - פילוסופיה ומשפט).

המחיר, ואם שילמו את המחיר כדי להחזירו - לא השבוי הוא שמסכן את המדינה, אלא המדינה מסכנת את עצמה. אילו מותר היה לפגוע בחייל, הרי שמותר היה גם לפגוע בכל האנשים הפועלים לשחרורו בתמורה למתבלים, ודבר זה אין להעלות על הדעת כלל.⁸

ב. האם מותר לחייל החטוף להתאבד?

1. האיסור לאבד עצמו לדעת

פסק הרמב"ם, שאסור לאדם לפגוע בעצמו ולהתאבד (הל' רוצח ושמירת הנפש ב"ב, ג' א') וכן הורג את עצמו - כל אחד מאלו שופך דמים תנא, ועוין הריגה בידו, וחייב מיתה לשמים, ואין בחן מיתת בית דין. ומנין שכן הוא הדין? ... "את דמכם לנפשותיכם אדרש" - זה הורג עצמו.

מסתבר שביסוד האיסור להתאבד עומדת התבונה שהיני של אדם אינם קניינו הפרטי, ואין לו כל "זכות" לקדם. כך כתב הרדב"ז בהקשר אחר:⁹
שאינו נפשו של אדם קניינו, אלא קנין הקב"ה, שנאמר "הנפשות לי הנה" (חזקאל יח). הילכך לא תועיל הודאתו בדבר שאינו שלו.

2. התאבדותו של שאול המלך

על אף האיסור להתאבד, מצאנו ששאל המלך ביכר להתאבד על פני נפילה בשבי. עם זאת, כאשר שמע דוד מהנער העמלקי שהוא נענה לבקשת שאול וסייע בידו להורגו, הוא התייחס לאותו נער כאל רוצח.

התייחסות הלכתית למעשהו של שאול המלך מצאנו בברייתא רבא (לד, יג):¹⁰
"אך את דמכם לנפשותיכם אדרש" - מיד נפשותיכם אדרש את דמכם. יכול אפילו נדרף כשאלו: ת"ל "אך" לפיכך לא היה בכלל מאבד עצמו לדעת.

הבית-יוסף (בדק-הבית י"ז סי קנז) הביא בשם ארחות-חיים (וכן מובא בפירושו דעות זקנים, מבטלי התוספות, בראשית ט"ה) שיש שלמדו מכאן היתר להרוג ילדים בשעת השמד. הבית-יוסף והארחות-חיים חלקו על כך, ולדעתם לעולם אין לאדם היתר לאבד עצמו לדעת. מדבריהם מובן שהם הבינו את המדרש שכולל את מעשהו של שאול.

כנגד זה, המודש הוזכר בראשונים בנוגע להיתר להספיד מי שהתאבד בשל ייסוריו (תורת-האדם לרמב"ן, שער הסוף, ענין ההספד; רא"ש מו"ק פ"ג סי צד), ומכאן שמעשהו של שאול נעשה בחינתו. וכן פסקו הטור והשו"ע (וי"ד שמה"א, ג), שמותר להספיד אדם כזה.

הפוסקים נתנו הסברים שונים לכך ששאל עשה כהוגן:

א. בשו"ת בשמים-ראש (סי שמה) מובא: "כל שעשה מריבו צרותיו דאגות ויסורין או עוני... אין בזה שום איסור". על דברים אלו כתב החתם-סופר (שו"ת, ח"ב סי שכו, א): "שבוה נזדייף ספר בשמים ראש".

ב. התוס' (ע"ז יח, ד"ה ואל יחבל) מביאים בשם ר"ת שמותר לאבד עצמו לדעת רק כשיש חשש שיצטרפו על דת ע"י ייסורים. כך כתב גם הריטב"א (ע"ז יח, ד"ה הא) ובהגות סמ"ק (מצוה ג). פוסקים אלו דנו במעשיהם של קהילות שו"מ בתקופת

8. ראו: פרופ' אליאב שוחטמן, "שלטון יהודי אינו יכול להיות "ירודף", תחומין יט, עמ' 46, שכתב בין היתר שאי אפשר להחיל דין רדף כאשר האיום אינו נשוי.

9. תל' סנהדרין יח, ד"ה גיורת הכתוב. וכן עולה מדברי הרמב"ם עצמו, הל' רוצח ושמירת הנפש א"ד.

10. הנוסח כאן מתוך תורת-האדם שער הסוף, ענין ההספד. ענין תורה-שלמה על הפסוק בבראשית ט"ה.

כנגד טען הרב נריה שאף פוסק לא קבע שיש בהתאבדות מצוה, אלא לכל היותר היתר בדיעבד.¹⁴ הרב נריה גם הביא את הראשונים שאסרו לאבד עצמו לדעת, וכן את אלו שסברו שההיתר נאמר רק במקום שיש ודאות שימות. לסיכום, התייחס הרב נריה לנאום של אלעזר בן אייר, שקרא לעם כולו להתאבד:

דברים אלו אין בהם ממש, וכי חוקי תורתנו ציוו עליו לשמור על קיומו ועל חייו גם בתנאי כניעה ושבי, וחיי עולם נטע בתוכנו... ואחינו שהיו נתונים בצרה ובשבירה, בגטאות ובמתנות המוות, והיו צפויים לייסורים והתעללויות ולהעברה על דת, אילו היו נוהגים כפסק-דין זה, לא היה נשאר מהם שרד ופליט.

5. סיוע לחטוף לאבד עצמו לדעת

אף לשיטת המתירים לאדם לאבד עצמו לדעת מסיבות שונות, נראה שאסור לאחרים לסיע לו בכך.¹⁵ עם זאת, הרב גורן דן בכך והסיק (בעמ' 26; וכן במסקנות סעיף ו):
מוטב לכאורה שזה יעשה בעצמו, שאין עליו בראות איסור לא תרצה, מאשר על ידי אחרים. אבל מכל מקום יש ללמוד מבקשתו של שאול לנושא כליו, וכן ממעשה הגבורה של מצדה, שאין הבדל בזה מבחינת החלכה.¹⁶

אולם אף אם הדבר מותר, ברור שההיתר הוא רק לסייע לאדם המבקש לאבד עצמו לדעת, ולא "לסייע" לחייל חטוף להיחרג, כאשר הוא עצמו לא ביקש כלל סיוע שכזה.

6. שיקולים נוספים

לענין, יש להוסיף כאן שיקול נוסף, השולל קביעת הנחה כללית לחייל לאבד עצמו לדעת כדי שלא ליפול בשבי. לא נכון להורות לחייל לעשות מעשה ייאוש. תפקידו לחזק את רוחו ולעודד אותו להתמודד עם הקשיים העומדים לפניו, ולהזכיר לו שרבים הסיכויים שאף אם יפול בשבי - צה"ל יחלץ אותו והוא יחזור לביתו בשלום.¹⁷

כמו כן, יש להסתייג מההנחה ששביים מעדיפים למות מאשר לחיות בשבי. מעודדותיה של שבוי צה"ל לאורך השנים ניתן ללמוד שאי אפשר להבין את עומק הסבל שעוברים בשבי, אך ניתן ללמוד על עוצמת המאבק המתחולל בקרבם כדי לשרוד ולהישאר בחיים.¹⁸ רבים מהם העידו שלא הגיעו למצב של אמירת "טוב מותי מחיי" ובהחרו בחיים.

כמו כן, יש להזכיר שבעצם שבעצם הקריאה הגורפת לחיילים להתאבד כדי לשמור על חיי אחרים - יש משום חילול השם ופירות בעד החיים. אנו נלחמים על כל חייל חטוף ומוכנים ליטול סיכונים כדי לשמור על חייו, אולם דוקא ערך החיים של החייל החטוף

14. הרב נריה דייק כך בלשון הרמב"ן, ובשיטת ר"ת כתב שיש מחלוקת גרסאות בין התוס' בענין לבין הגרסה בריטבי"א. לענין, מהמשך דברי הרמב"ם, שקישר בין היתר זה להרג התינוקות בגזרות תתנין, נראה שלדעתו זוהי מצוה. וכן הובא בהגות ר"ת על הסמ"ק (מצוה ג, הנהגה ג) בסמ"ק מצוה ה, סעיף יט).

15. הרב יצחק שפירא ורבי יוסי אלעזר, במאמרים "כוחו של הצבא בענייני נפשות", תחומין כו, עמ' 248, דיוקן מדברי החזו"א ש"אין הבדל עקרוני בין מעשה התאבדות למעשה של רציחה - שניהם אסורים באותה מידה; וכשדובר מותר, שניהם מותרים." אך אינו בטוח שהדבר אמור גם בהתאבדות משום צער.

16. הרב נריה הקשה, שאין ראיה שציווי זה היה ברצון חכמים. וכן קשה בעיניי, שהרי נערו של שאול סירב לשמוע בקולה, ורדף המלך הרג את הנער העמלקי שסייע לשאול להתאבד. ואין לומר שדוקא לשאול היה אסור לסיע להתאבד, כיון שהוא משיח ה', שכן לפי"ז שוב אין ראיה לכך שמותר לסייע לאדם להתאבד.

17. ראו ביטוי לתפיסה זו, בדיון על נאום "כחן משוח מלחמה", בספר הלכות-מדינה ח"ב שער ה', פ"ג עמ' קל"ה.

18. עדידות ברוב מניכסות באות עמותת "ערים בלילה" (www.etim-pow.co.il). עדידות נוספות ניתן לקרוא בספרים "אני נשבע לך", "מדינת ישראל תעשה הכל, ועוד".

מחייב שלא לקרוא לו לאבד עצמו לדעת. דאי שאין להותיר לשחרר מחבלים כדי להציל חייו של חייל, ובאותה עת לקרוא לו ליטול את חייו כמו דיוו כדי למנוע את שחרורם.

ג. פעולה צבאית המסכנת את חי החטוף

1. היגרת ההסתננות לחילוף הטופים

בעקבות מבצע אנטבה, דנו הפוסקים בסוגיית היגרת ההסתננות לחילוף בני ערובה. הדיון נסוב סביב ההיתר לצאת למלחמה בשבת על עיירות שפר שצרו עליהם גויים, אפילו אם הם על עסקי ממונות, וק"ו על עסקי נפשות.¹⁹ כיון שפעולה להצלת חטופים דינה כמלחמה, כתבו הפוסקים שמותר לצאת אליה על אף הסכנה לחיי המחלצים והחטופים. מקור הדברים במנחת-חינוך (מצוה תכה), שבמלחמה הותר לאדם לסכן את חייו.²⁰ נהי דכל המצוות נדחות מפני הסכנה, מ"מ מצוה זו התורה צוה ללחום עמהם, וידוע דהתורה לא תסמוך דיניה על הנס... וא"כ דחוייה סכנה במקום הזה ומצוה להרוג אותו אף שיתכן...

לאור עקרון זה, נראה שמותר לצאת לפעולה צבאית (מדינית או לאחר זמן) להצלת החייל החטוף, על אף הסכנה לחיי המחלצים והחייל החטוף.

2. מטרת הפעולה הצבאית

מה יהיה הדיון כאשר מטרת הפעולה הצבאית איננה שחרור החייל החטוף אלא פגיעה באויב, אולם קיים חשש שבמהלך המבצע הצבאי ייפגע החייל החטוף? הרב עובדיה יוסף (תורה-שבעל-פה יט עמ' לח) כתב שההיתר להסתכן במבצע לחילוף החטופים הוא "אם המבצע מותכן היטב ע"י מומחים צבאיים באופן שקרוב לודאי שיצליח ה' בידם להציל את החטופים." לעומתו, הרב שאול ישראלי (חוות-בנימין סי' יז, עמ' קלג) הרחיב את ההיתר וקבע שדיני פיקוח נפש שונים במצב של מלחמה בגלל מצות קידוש השם, וכדבריו:

דינם של בני הערובה, שנבחרו בצורה קפדנית, ורק יהודים נתיני מדינת ישראל הם שנלכדו, הם בגדר "עירות ישראל" הנתונים במצור, שהחובה להצילם הוא מגדר קידוש השם, והפעולה להצילם היא בגדר מלחמת מצוה. ובמלחמה כאמור אין אנו מביאים בחשבון כלל את האפשרות של סכנת אבדן נפשות ושיקולי פקו"נ אינם קיימים כלל.

לשיטתו, ש"שיקולי פיקוח נפש אינם קיימים כלל", מסתבר שמותר לצאת למלחמה אף אם הסיכוי לשחרור החייל החטוף קטן ומאידך יש חשש שהוא ייפגע.

אולם הדברים קשים: כיצד יתכן שמבצע שנועד להציל את החייל החטוף יתעלם מהסיכון לחייו?²¹ מצד אחד - יוצאים למבצע להצלת החייל החטוף; ומצד שני - החיילים מסתכנים ואף החטוף מסתכן במהלך מבצע זה.

ואכן, נראה שכוונת הרב ישראלי היא שלמבצע הצבאי עשויות להיות מטרות אחרות מאלה של שחרור החייל החטוף גרידא, וגם מטרות אלו ראויות שיסתכנו בשבילם וכלולים במצות המלחמה. למשל, יתכן שהמטרה היא "החזרה למגע", כדי להרתיע את

19. ראו: הרב עובדיה יוסף, תורה שבעל פה יט (=זכור-לאברהם תשנ"ז, עמ' רמ"ב); חוות-בנימין סי' יז; שו"ת בני-בני-חיים סי' מג. דברים נוספים על רמב"ם, ה"ל שבת ב"ב, שו"ת או"ח שכת"ו-י-1.

20. וראו במאמרו של הרב יעקב נבון, "הצלת יחיד ורבים בכלל ובמלחמה בפרט", תחומין ד'.

21. גם מהאוסר לעשות עיר הנחית בספר (רמב"ם, ה"ל ע"ז ד, ד) שללה שיש חשיבות בחיזוק הספר, ולא בהחלטתו.

המחבלים מהמשימה ולהבהיר להם שאין להם דרך להצליח בה. מסתבר שגם מטרה שכזו היא ראויה, אך דאי שיש להתמקד בפגיעה במחבלים ולא בהריגת השבוי.

3. שיקולי פיקוח נפש במלחמה

האם במהלך המבצע הצבאי, מותר למפקדי הצבא להורות להרוג את החייל החטוף כדי להציל נפשות אחרות? הרב קוק (משפט-כחן סי' קמג, עמ' שטו-שטז) כתב שדיני פיקוח נפש במלחמה שונים מדיני פיקוח נפש של פרטים, והם מסורים למלך ותלויים בדיני מלכות.²² לכן, כתב הרב ולדברג (שו"ת צ"ץ-אליעזר ח"י"ג סי' ק) שכמו שאין דין "וחי בהם" במלחמה, כך אין דין "חייך קודמים לחיי תבדך" במלחמה: "כשם שאין דין "וחי ללמוד מהמותו במלחמה שיהא מותר גם למקום אחר, כך אי אפשר גם ללמוד מהאסור במקום אחר שיהא אסור גם גבי מלחמה".²³ מכאן, לכאורה, שניתן להורות להרוג חייל אחד כדי להציל חיילים אחרים.

ואכן, ראייה פשוטה לכך שחורגים במלחמה מהכלל של "אין דוחים נפש מפני נפש" היא שהרי לא כל החיילים מסתכנים באותה מידה, ופשוט שניתן לחייב חיילים להילחם אפילו במקומות מסוכנים.²⁴ מאידך גיסא, יש להבחין בין סיכון-יתר של חלק מהחיילים לבין הריגה בדיניים של חייל כדי להציל אחרים.

הרוג על חייל שבוי.²⁵ ברור שזוהו קלקול פנימי, ואין בו כדי להותיר פגיעה בחייל החטוף. לעיתים גם הרצון לפגוע בחיי החייל החטוף נובע מכך שידעת הקהל מעדיפה חייל הרוג על חייל שבוי.²⁶

את מקור ההיתר לחרוג במלחמה מדיני הנפשות הרגילים ביאר הרב קוק (משפט-כחן סי' קמג, עמ' שטו):

ומקום אחר בארתי, שגם אלה יש להם מקור בתורה, אלא שדרכי הדרשה בזה נמסרו לכל מלך כבינתו הרחבה, ומשום הכי צריך שיכתוב לו שני ספרי תורה, כהן ש"י קמג, עמ' שטו):

22. כתב הפוסקים שלמדינת ישראל יש דין מלך לעניינם אלו, על סמך דברי הרב קוק, משפט-כחן סי' קמג.

23. ראו: הרב יעקב הלוי הרצוג (שו"ת היכל-יעקב או"ח סי' לו שאלה א; הרב שלמה גורן (משגיב-מלחמה ח"א עמ' קלז); הרב שאול ישראלי (עמוד-הימני סי' ז); הרב עובדיה יוסף (תורה-שבעל-פה יט); הרב יהודה גרשון (תורה-שבעל-פה כח); הרב אליעזר יהודה וולדברג (הלכות-מדינה ח"ב עמ' קטז); שם עמ' קכד; צ"ץ-אליעזר ח"י"ג סי' ק; שם ח"י"ג סי' מג; הרב שמחה קוק (תורה-שבעל-פה יז, עמ' קלא); הרב יהודה הרצל תקנון בני-בני-חיים סי' ס; ח"י"ג סי' לט.

24. באופן קצת עונה ביאר הרב יעקב אריאל במאמרו "היגתה צמיחה - האינתיפדה בהלכות", תחומין י עמ' 72, שבמלחמה דיני רודף משתנים.

25. ראו גם בדברי הרמב"ם (ה"ל מלכים ז, ז), שמותר לחתוך רגלי המבוקשים לנוס מהמלחמה.

26. לעיתים נשמעת הטענה שיש פגיעה מוראלית בכל חטיפת חייל, ועל כן עולה הדרשה שחרידו בכל מחיר. זה רבים יסוד התפיסה שיש למנוע פגיעה שבו בכל מחיר, גם במחיר חייו. על כן יש כוונה שישונו שבו דעת רבים מהחללים, ויש ירידה מוראלית ציבורית, יש אולי מקום להותיר פגיעה בשבוי כדי שלא ייפגע המוראל הכללי. לעניין אסור העלאת את המוראל בדרך של פגיעה בשבוי, מה גם שלא ברור שהדבר אכן נשגב את מטרתו. כיון שאם יתרבו המקרים שיפגעו בהם בינוהל תביעלי, המוראל ייפגע מצד העיון שצוה"ל יורה על חייליו. וכיצד נתיי דבר כזה כשי"כחילי האי ואלוהי".

27. על הדילמה של שחרור מחבלים לפיונים או בונים, ראו: הרב ישראלי וזו, "שחרור שבויים במחיר מופקדי", תחומין י ובמאמרים שנוכרו בהע' 2 שם; "קריטריונים להחלפת שבויים במחבלים", בתוך: www.dinora.com/files/PdionSvuiim.pdf. לענייננו, מכל מקום, גם המנהלים שחרור מחבלים, בתוך: שבויים וגם האוסרים זאת, יודו שאין לפגוע בחייל החטוף. כדברי הרב יעקב אריאל "החללי צוה"ל בשבי האויבי", תחומין כח, בנוגע להיתר להסתכן או לחלל שבת לחילוף חללים, כדי למנוע שחרור מחבלים בתמורה לגופות: "היא גופה מנלנו מי התיר את הציבור ע"י שחרור מחבלים תמורת גופות חללים?"

Summary

1. The prohibition to murder is so great that it supercedes the obligation to save the masses, since we have a principle that we don't defer one soul for another. Therefore, there is no place for killing a captured soldier.
2. The captured soldier does not have the status of a pursuer since he neither intends nor causes the threat.
3. It is forbidden for a person to commit suicide. Regarding King Shaul, some say it was forbidden and others say it was permissible since he was going to suffer, or because he was going to be pressured to violate a law that one must give their life for, or because they were about to kill him anyway.
4. The Maharshal explains that the episode with Shaul was permissible since his falling into the hands of the Pelishtim would have caused a threat to the masses. According to him, it is similar to a captured soldier committing suicide.
5. In practice, R' Neriah and R' Goren debate if it is permissible for a captured soldier to take his own life. According to R' Goren it is even permissible to help him.
6. In our times, the urgency to recover every soldier stems from our valuing his life. It is impossible then that the way to avoid the situation is to take his life.
7. It is permissible to participate in a mission whose goal is to recover a captured soldier, even if doing so poses a mortal danger to the rescue unit and the captured soldier. However, it is forbidden to participate if the goal of the mission is to kill the captured soldier.
8. Even though in war the mandate to save lives is different, we must still employ the principle of not favoring one life over another and therefore one should never instruct the killing of a captured soldier.

וכל אחד לשם קדושה מיוחדת, ועל ספר התורה ששייך לכל בן ישראל נאמר 'לבלתי רום לבבו ולבלתי סורי וגו', אף על פי שבספר תורה דמצי המלוכה - מלך פורץ לעשות לו דרך ואין מוחין בידו.

לע"ד שכוונת דבריו, שגם את התשובות לשאלות הכלליות יש לגזור מדברי התורה ומסדרי העדפויות שלה. ואולי מקור הדברים בדברי הר"ן (דרשות הר"ן, יא):

ומפני זה הזהיר המלך וצוהו שיהא לו ספר תורה שני ויהא עמו... אם יביט שום מצוה לצורך תקוה זמנו, לא תהיה כוונתו לעבור על דברי תורה כלל, ולא לפרוק מעליו עול יראת שמים בשום צד, אבל תהיה כוונתו לשמור את דברי התורה הזאת, ואת החקים האלה לעשותם. שבכל מה שיוסיף או יגרע יכוין כדי שחוקי התורה ומצוותיה יהיו יותר נשמרים... כשיהרגו הורג נפש בלא עדים והתראה, לא תהיה כוונתו להראות ממשלתו לעם שהוא שליט על זה. אבל יכוין בעשותו זה כדי שמצוה "לא תרצח" תתקיים יותר ולא יפרצו עליה.

הרי שיחסו של המלך לדברי התורה הוא מורכב: מצד אחד - יש לו יד חופשית לחרוג מדיני התורה; אך מצד שני - הוא פועל למימוש דברי התורה. גם לענייננו, נראה שמותר לסכן את החיילים לצורך הצלת נפשות, אולם אין לפגוע בגינה מכוונת בנפשות.²⁷ גם במלחמה, יש לזכור ש"אין דוחין נפש מפני נפשי", ואין לרצוח אדם כדי להציל את זולתו. וכך סיכם הרב הנקין (שו"ת בני-בנים ח"א סי' מג, עמ' קסג): "והאחריות מוטלת על המנהיגים ומפקדי הצבא להחליט לפי טובת הענין ולא לכבוד עצמם, והאלקים בוחן כליות ולב והשיב לאדם כפעלו".

ד. סיכום

1. האיסור לרצוח הוא חמור כל כך, שהוא קודם אפילו לצורך הצלת רבים, שכן "אין דוחין נפש מפני נפשי". לכן, אין מקום להריגת חייל חטוף משיקולים תועלתניים.
2. אין על החייל החטוף דין רצח, כיון שהוא אינו מתכוון וגם אינו הגורם לרדיפה.
3. אסור לאדם לאבד עצמו לדעת. ביחס למעשיו של שאול המלך, יש אומרים שהמעשה היה אסור, ויש אומרים שהוא מותר כיון שהוא היה צפוי לייסורים או כיון שהוא היה נאלץ לעבור על אחת מהעבירות שנאמר בהן "ויחרג יאל עבור", או משום שממילא היו הורגים אותו מייד.
4. המהרש"ל פירש שמעשהו של שאול היה מותר בגלל חשש הסכנה לרבים מישראל. אם הוא היה נופל בידי הפלשתים. לדבריו, דומה הדבר להתאבדות החייל החטוף.
5. להלכה, נחלקו הרב נריה ורוב גורן אם מותר להייל הנופל בשבי לאבד עצמו לדעת. לדעת הרב גורן, מותר גם לסייע לו בהתאבדותו.
6. בימינו, המאבק על החזרתו של כל חייל נובע מתפיסת ערך חיי האדם, ולא יכול להיות שהדרך למנוע מאבק זה תהיה באמצעות פגיעה בחיי אדם.
7. מותר לצאת למבצע צבאי שמטרתו הצלת החטוף או פגיעה בחוטפים, אף אם יש בכך סיכון לחיי החיילים המחלצים והחייל החטוף. אולם אסור לצאת למבצע כאשר המטרה היא פגיעה בחיי החייל החטוף.
8. על אף שבדיני מלחמה שיקולי פיקוח נפש שונים, עדיין ראוי לפעול לאור הכלל ש"אין דוחין נפש מפני נפשי", ולכן אין להציב למבצע הצבאי מטרה של פגיעה בחייל החטוף.

27. במאמר "היבטים הלכתיים בבניות צבאיות", תחומין ג עמ' 375, כתב העורך להחזיר לירות במפגנים מטעמי "יקום המלוכה". ומדבריו נראה שהתיר למדינה לחרוג מהכלל "אין דוחין נפש מפני נפשי" לצורך סדר שלטוני. יתכן שגם הוא יודה שזה נכון רק כשיש סכנה מוחשית, אך לא כשסכנת הנפשות רחוקה, כמו במקרה שלנו.

Ha'amek Davar
Netziv - R'
Naftali Tzvi
Yehuda Berlin
(1817-1872)

רק שהיה עוד מפרכס משום שעוד דמו נזכרו אסור :
(ה) כיד כל היה אדרשנו . מנחם במדרש קבלת
ח' שהקב"ה עשה דין והשכון אפי' עם חילני סרק חסי'
עם מקל ונזענה מתחייבין פ"י אדם שניזק ע"י .
מכש"כ שהקב"ה ידרוש נפש האדם מיד החיה : מיד
איש אהיו . פירש הקב"ה אימתי האדם נעשה נשמה
שראוי לנהוג בטהוב . משא"כ נשעת מלחמה ועת
לשנו, אז עת להרוג ואין עונש ע"ז כלל . כי כך
טפד העולם . וכדאי' בנשעות ל"ה מלכותא דקסלל
חד משיחא לא מינענא ודאי' מלך ישראל , מוה"ק
לעשות מלחמת הרשות אפי"ג שכמה מישראל יכרנו
ע"ז (א) וע' ס' דברים ל' ח' :

חורב כמשתמע שלא יסכן ח"ט . דאפשר איש מנזק
ומד נפש מנפש המות חלל שאסור לחבד ח"ט .
ושב לפינו הגפל במלחמה . ואין איסור במלחמה
כמו שאין המלך מוזכר מלעשות מלחמת הרשות
הגורם סכ"נ . חלל מלחמה שאני וע' שבוטות דל"ה
במלכות דקפלא כו' . ה"נ אין איסור לחדם להכניס
עצמו במלחמה ולסכן עצמו . חבל ולה ימס חה לבב
וגו' וע' מש"כ בס' בראשית ט' ס' .

אפשר להם לדון את בן נשיא הארץ (פסוק נ), כי
היו יראים מהם, ואף על גב שנצטוו על הדינין
— היינו כשיוכלו לדון, אבל אונס רחמנא
פטריה (נ"ק כג), ואיך אפשר להם לדון אותם.
ונראה¹⁴ דלא קשיא מידי, משום דלא דמי שני
אומות, כגון בני ישראל וכנעניים, שהם שני
אומות, כדכתיב (פסוק ט) "והיינו לעם אחד" —
ומתחלה לא נחשבו לעם אחד, ולפיכך הותר
להם ללחום כדין אומה שבא ללחום על אומה
אחרת¹⁵, שהתירה התורה¹⁶

[2] הכתוב אומר כו'. דאם לא כן "אשר טמא
אחותם" למה לכתוב, כי לא דברו הם "אשר
טמא (ו) את דינה אחותם", דהא במרמה
השיבו, ואם היו אומרים להם "אשר טמא (ו)
דינה אחותם" היו מבינים⁸ כי במרמה הם
מדברים⁹, אלא בודאי הכתוב אומר "כי טמא
דינה אחותם" ולא הוי זה מרמה. אך¹⁰ קשה אם
שכס חטא כל העיר מה חטאו להרוג, ותיריך
הרמב"ם (הלכות מלקים פ"ט ה"ד) דבני נח מצווים
על הדינין¹¹, ועבירה אחת שעובר — נהרג על
ידו¹², וכאן ראו המעשה הרע הזה ולא דנוהו¹³,
לכך היו חייבין מיתה שלא היו דנין אותם.
ובאמת דבר תימה הם אלו הדברים, כי איך

Maharal
R' Yehudah Loew of
Prague
(1525-1609)

לכך היו חייבין מיתה שלא היו דנין אותם.

Rav Avraham
Kook
Mishpat Kohen
1865-1935

רבות בסכנה בשביל הרוחה, אלא דמלחמה
והלכות צבור שאני. ואולי הוא מכלל משפטי
המלוכה, שהיו ודאי רבים ונמסרים באומה, כמו
שכ' הרמב"ם פ"ג דמלכים ה"ח דאין רשות
למלך להרוג אלא בסייף, וכן שאין לו כח
להפקיר ממון ואם הפקיר הר"ל גול, וכמו הרוגי
מלך נכסיהם למלך (סנהדרין מ"ח ב') ופסקה
הרמב"ם שם, וכל אלה ועוד כירב הם שרידים
שנשארו לנו ממשפטי המלוכה, שהם אינם ע"פ

גדרי התורה של הלכות יחיד (ובמק"א בארתי,
שגם אלה יש להם מקור בתורה, אלא שדרכי
הדרשה בזה נמסרו לכל מלך כבינתו הרחבה,
ומשריה צריך שיכתוב לו שני ס"ת, וכ"א לשם
קדושה מיוחדת, ועל הס"ת ששייך לכל בן
ישראל נאמר לכלתי רום לבבו ולבלתי סור
וגו' אעפ"י שבס"ת דמצד המלוכה מלך פורץ
לעשות לו דרך ואין מוחין בידו), ומהם ג"כ דיני
המלחמה, בין מלחמת מצוה ובין מלחמת רשות,
וא"א ללמוד מזה למקום אחר. אבל החובה
התדירית למסור נפש היחיד בשביל הכלל היא
משום מגדר מילתא והוראת שעה, וצריך
לשקול את הענין, ואסתר משריה חשבה לכתחילה.

ולענין הצלה כלל ישראל כבר כתבתי
לעיל, דלע"ד מטעם הוראת שעה ולמיגדר
מילתא נגע בה, אלא שהוא דבר פשוט כ"כ שא"צ
ב"ד ע"ז. וממלחמת מצוה לע"ד אין ללמוד
כלל, דע"כ עניני הכלל דמלחמות יוצאים הם
מכלל זה דוחי בהם, שהרי גם מלחמת רשות
מותרת היא, ואיך מצינו היתר להכניס נפשות

Rav Shlomo Aviner

In Tzahal, the Hannibal Directive has been practiced for a long time, whether officially or unofficially. This means that if a soldier is kidnapped, the army acts against the kidnappers in every way possible in order to thwart the kidnapping. This includes shooting at them, even though there is a high risk of wounding or

killing the kidnapped soldier (Hannibal, by the way, was a Carthaginian military commander who opted to poison himself rather than fall into the hands of the Romans).

During Operation Protective Edge, Lt. Eitan entered a Hamas tunnel with incredible courage in order to save his kidnapped officer. He gave an order that if they identified something, they should shoot, knowing full well that they could wound or kill the officer. Tzahal also heavily bombed the area in order to prevent the kidnappers from fleeing.

Hannibal Directive: Ethical Mandate or Myth Altogether? – Rabbi Efrem Goldberg

This is obviously a very difficult directive emotionally. Various Rabbis and writers had expressed their reservations regarding its use (see "Hannibal Directive according to Halachah" [Hebrew] by Rav Eleazar

Goldstein, Techumim #31 p. 157 and Jewish Military Ethics [Hebrew] p. 222). Nonetheless, Tzahal is correct regarding this issue. The soldier's life is not less important than other people's lives. On the contrary, it is extremely important. After all, he displays self-sacrifice day and night. It is extremely difficult for the father and mother of a kidnapped soldier to hear about the Hannibal directive, but we must not be

confused: it is impossible to run a country based on the emotions of a parent's heart. A country must be run on a systematic intellect. And regarding this issue, Tzahal is correct.

In his major article on the authority of the King and the reigning authority, Maran Ha-Rav Kook explains that the laws of Pikuach Nefesh are different for an individual than for a Nation (Shut Mishpat Cohain #144, pp. 315-316). For the ruling authority, a kidnapped civilian or soldier is much more dangerous than one

who is killed. A person who is killed is a tragedy, but a person who is kidnapped is a tragedy which breaks the national morale as well as the fighting spirit.

In general, it is forbidden to negotiate with terrorists. If it is nonetheless done, however, we must apply the Talmudic principle of "captives may not be ransomed for more than their value" (Gittin 45a). For example, the State of Israel redeemed Shmuel Rosenwasser for one terrorist, based on the traditional mathematical equation of 1=1. In our times, however, we trade 10, 100 and even 1000 terrorists for a

And see the article of Ha-Rav Ha-Gaon Shlomo Goren in his book *Torat Ha-Shabbat Ve-Ha-Moed* (pp. 391-404) which justifies the bravery of the Jews of Masada, who committed suicide in order not to break the national morale. Rav Goren also justifies King Shaul's falling on his sword for the same reason, based on the Meharshal's opinion, that this is what he was required to do. He also rules there that a soldier who fears that under torture he will reveal military secrets that will endanger his fellow soldiers is obligated to commit suicide. In our time, this is no longer the case, but the principle remains.

While the Netziv has a unique opinion that there is no principle of "Do not murder" in war (Ha-Emek Davar Bereshit 9:5. And see Devarim 20:8), Ha-Rav Shlomo Yosef Zevin writes that this is a big Chiddush (Le-Or Ha-Halachah pp. 17-18).

This is the guiding principle in the army: we do not make decisions solely based on their immediate results, but based on systematic calculation and long-term effects. It is true that the basic Halachah of "Pikuach Nefesh" is judged according to the "here and now", but our Sages already established that regarding redeeming captives we are not always able to solve a current problem on account of future implications.

Hannibal Directive: Ethical Mandate or Myth Altogether? – Rabbi Efreim Goldberg